

CHECKLIST KLASKLIMAAT

I. NAAM INSTRUMENT	
Checklist Klasklimaat	
II. EIGENSCHAPPEN VAN INSTRUMENT	
Aard van het instrument	Observatieschaal
Doelgroep	Basisonderwijs (kleuter- en lager), secundair onderwijs en verder.
III. CONSTRUCT	
Klasklimaat	
IV. BESCHRIJVING INSTRUMENT	
<p>Het instrument bestaat uit vier of vijf subschalen, namelijk Sfeer, Relaties tussen kinderen, Relaties met de leerkracht en Structuur & regels, en Interactie in functie van leeractiviteit en spel. Men kent op de Checklist Klasklimaat een globale score toe op een zevenpuntenschaal aangaande de algemene klassfeer, de relaties tussen leerlingen onderling en tussen de leerlingen en de leerkracht en het naleven van structuur & regels. Ook hier worden daarnaast (resp. drie, vier, vier en drie) afzonderlijke items geformuleerd per dimensie, die gescoord worden op zespuntenschalen en vervolgens geaggregeerd worden tot een gemiddelde itemscore voor elk van de dimensies. Hier geldt: hoe hoger de scores, hoe kwaliteitsvoller de algemene klassfeer, de relaties tussen leerlingen onderling en tussen leerkracht en leerlingen, en hoe vlotter het klasgebeuren verloopt.</p>	
V. PSYCHOMETRISCHE KWALITEIT (DESCRIPTIEVE RESULTATEN, BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT)	
<i>(PER NIVEAU, STARTENDE MET KLEUTERONDERWIJS, GEVOLGD DOOR LAGER ONDERWIJS, PER PSYCHOMETRISCH CRITERIUM)</i>	
1. KLEUTERONDERWIJS	
A. DESCRIPTIEVE RESULTATEN	
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Van Heddegem, Laevers & Van Damme (2004)</u> <p>De schaal 'Sfeer' heeft een vrij kleine spreiding van de scores met een schaalgemiddelde dat vrij hoog ligt (M=3.30 SD=0.49)</p> <p>De schaal 'Relaties tussen kinderen' scoort gelijkaardig, met een iets wat lagere spreiding van de eerste subschaal. (M=3.30, SD=0.42)</p> <p>De schaal 'interactie in functie van leeractiviteit of spel' heeft een iets wat lager gemiddelde maar hogere spreiding (M=3.18, SD=0.55)</p> <p>De schaal 'Relatie met leerkracht' kent het hoogste schaalgemiddelde alsook spreiding (M=3.39, SD=0.62)</p>	

Tot slot, de schaal *'Structuur & Regels'* scoort net zoals de derde subschaal iets wat lager qua gemiddelde, doch nog steeds afdoende, en kent de hoogste spreiding van alle subschalen ($M=3.18$, $SD=0.67$)

Bovendien, de procentuele verdeling van de klassen over de verschillende categorieën van klasklimaat geeft aan dat de dimensie 'relatie met de kleuterleid(st)er' er duidelijk uitspringt gezien de helft van alle kleuterleid(st)ers een score haalt die groter is dan 3.5, wat zeer goed is. De dimensies 'sfeer', 'relaties tussen kleuters' en 'interacties in functie van leeractiviteiten of –spel' zijn het best vertegenwoordigd in de categorie groter dan 3 en kleiner dan of gelijk aan 3.5 telkens met een aandeel groter dan 40%. Klassen met een zeer arm klasklimaat ($<$ schaalwaarde 2) zijn zeer beperkt. Het is in deze laatste uitzonderingsklassen dan vooral de dimensie 'structuur en regels' die het grootste aandeel inneemt, hoewel dit het op zich zeker niet slecht doet.

- Van Heddegem, Gadeyne, Vandenberghe, Laevers, & Van Damme (2004)

De schaal *'Sfeer'* heeft een vrij kleine spreiding van de scores met een schaal (en item-) gemiddelden die vrij hoog liggen ($M_1=3.16$ $SD_1=0.54$ $M_2=3.26$, $SD_2=0.54$).

De schaal *'Relaties tussen kinderen'* scoort minder goed. Het gemiddelde ligt vrij hoog en de spreiding is vrij laag ($M_1=3.24$, $SD_1=0.49$; $M_2=3.32$, $SD_2=0.52$).

De schaal *'interactie in functie van leeractiviteit of spel'* heeft zoals de voorgaande schaal relatief hoge gemiddelden en eerder lage spreiding ($M_1=3.14$, $SD_1=0.58$; $M_2=3.20$, $SD_2=0.58$).

De schaal *'Relatie met leerkracht'* heeft zoals de voorgaande schaal relatief hoge gemiddelden en eerder lage spreiding ($M_1=3.38$, $SD_1=0.56$; $M_2=3.36$, $SD_2=0.62$). 0.81-0.93.

De schaal *'Structuur & Regels' doet het goed op alle vlakken. Ze heeft een redelijke spreiding van de scores met een gemiddelde dat niet te extreem is heeft zoals de voorgaande schaal relatief hoge gemiddelden en eerder lage spreiding* ($M_1=3.19$, $SD_1=0.74$; $M_2=3.16$, $SD_2=0.75$)

B. BETROUWBAARHEID

- Van Heddegem, Gadeyne, Vandenberghe, Laevers, & Van Damme (2004)

De schaal *'Sfeer'* heeft een goede interne consistentie ($\alpha_1=.87$ en $\alpha_2=0.86$). De stabiliteit van de schaal is aanvaardbaar (.71). Wat interbeoordelaarsbetrouwbaarheid betreft, bedraagt de correlatie (2 dagen) 0.89-0.95.

De schaal *'Relaties tussen kinderen'* scoort minder goed wat interne consistentie betreft. Deze is lager dan bij de andere subschalen ($\alpha_1=.66$; $\alpha_2=.70$). Wat interbeoordelaarsbetrouwbaarheid betreft, bedraagt de correlatie (2 dagen) 0.83-0.87

De schaal *'interactie in functie van leeractiviteit of spel'* kent een aanvaardbare interne consistentie ($\alpha_1=.75$; $\alpha_2=.77$). Op het vlak van stabiliteit scoort de schaal eveneens aanvaardbaar (.75). Wat interbeoordelaarsbetrouwbaarheid betreft, bedraagt de correlatie (2 dagen) 0.84-0.89

De schaal *'Relatie met leerkracht'* kent zoals de voorgaande schaal een aanvaardbare interne consistentie ($\alpha_1=.70$; $\alpha_2=.73$). Op het vlak van stabiliteit scoort de schaal het hoogst van alle klimaatschalen (.79). Wat interbeoordelaarsbetrouwbaarheid betreft, bedraagt de correlatie (2 dagen) 0.81-0.93.

De schaal 'Structuur & Regels' kent een zeer goede interne consistentie ($\alpha_1=.92$; $\alpha_2=.93$). Op het vlak van stabiliteit scoort de schaal aanvaardbaar (.74) Wat interbeoordelaarsbetrouwbaarheid betreft, bedraagt de correlatie (2 dagen) 0.93-0.95.

C. VALIDITEIT

- Van Heddegem, Gadeyne, Vandenberghe, Laevers, & Van Damme, 2004

Predictieve validiteit:

- Multiniveau-analyses geven aan dat de effecten van de verschillende dimensies van klasklimaat op zich significant zijn, maar – met uitzondering van de dimensie 'relatie met de kleuterleidster' – dit is niet meer het geval als ze samen in een model opgenomen worden. Het gehele model is ook hier significant. De variantiecomponent die de variantie tussen klassen weergeeft, neemt over het algemeen slechts lichtjes af wanneer de effecten aan het 0-model worden toegevoegd. Dit geldt minder voor de dimensies 'relatie met de kleuterleidster' en 'sfeer' die elk toch 16% van de variantie op klasniveau verklaren. Het totale model verklaart 23% van de variantie. Klassen die één punt verschillen op één van de subschalen van klasklimaat, verschillen 0.1 à 0.2 punten op de betrokkenheidsschaal.
- Regressieanalyses bevestigen dat een paar dimensies van klasklimaat belangrijk zijn voor de betrokkenheid bij kleuters. Met name, het belang van een goede klassfeer voor een structurele hoge betrokkenheid van de ganse klas wordt bevestigd. Daarnaast blijkt toch ook het belang van een optimale hantering door de leerkracht van structuur en regels voor een blijvende klasbetrokkenheid.

D. RESULTATEN

- Laevers, Declercq, & Buyse (2011)

Tussen november 2009 en juli 2010 werd een studie opgezet in Milton Keynes waarbij 1408-1413 individuele observaties uitgevoerd werden in 53 diverse groepen en in 49 kleuterscholen. 15 observatoren uit het Milton Keynes Early years team werden getraind op het beoordelen van betrokkenheid en welbevinden, en aanpakfactoren. Deze studie stelde het volgende vast voor wat betreft aanpak.

- 5 aanpak dimensies die onderzocht werden in deze studie (aanbod, groepsklimaat en relatie tussen kinderen, ruimte voor initiatief, organisatie en leerkrachtstijl) blijken allen een grote impact te hebben op betrokkenheid. Met name, 40% van de verschillen in betrokkenheid op groepsniveau kon door deze dimensies verklaard worden.
- 5 aanpak dimensies die onderzocht werden in deze studie (aanbod, groepsklimaat en relatie tussen kinderen, ruimte voor initiatief, organisatie en leerkrachtstijl) blijken allen een grote impact te hebben op betrokkenheid en welbevinden. Met name, 40% van de verschillen in betrokkenheid op groepsniveau kon door deze dimensies verklaard worden, alsook 28% van de verschillen in welbevinden.
- Groepsklimaat en relatie tussen kinderen werden door de onderzoeks als zeer goed bevonden, en dit op de 3 meetmomenten, i.e. M1=2.61, M2 = 2.77, M3 = 2.93 (4-punt schaal)
- Tot slot, voor 3 dimensies werd er een significante verbetering vastgelegd van meetmoment 1 naar meetmoment 3. Dit is, aanbod (2.41 -> 2.78), groepsklimaat en relaties tussen kinderen (2.61 -> 2.93) en leerkrachtstijl (2.27 -> 2.74)

2. LAGER ONDERWIJS

A. DESCRIPTIEVE RESULTATEN

- Goossens et al. (2009) (4de leerjaar)

De Varimax Rotation Factor Analyse geeft twee opties, een 1-factor oplossing die 42.29% van de gemeenschappelijke variantie verklaart of een 3-factor die samen 53% van de gemeenschappelijke variantie verklaren. De 3-factorenoplossing lijkt beter interpreteerbaar. In dit onderzoek werd verder gewerkt met drie subschalen. 1) Relatie tussen kinderen, 2) Structuur en Regels, en 3) Sfeer en Relatie met de Leerkracht

De totale schaal '*Klasklimaat*' kent een gemiddelde score van 4.97 en een standaard deviatie van 0.61, met een minimum van 2.58 en een maximum van 6.

De subschaal '*Relatie tussen kinderen*' kent een gemiddelde score van 4.92 en een standaard deviatie van 0.58, met een minimum van 3.25 en een maximum van 6. De gemiddelde score van de 4 items van deze subschaal ligt tussen 4.67 en 5.09.

De subschaal '*Structuur en Regels*' kent een gemiddelde score van 4.87 en een standaard deviatie van 0.94, met een minimum van 1.33 en een maximum van 6. De gemiddelde score van de 3 items van deze subschaal ligt tussen 4.64 en 5.01.

De subschaal '*Sfeer en Relatie met de leerkracht*' kent een gemiddelde score van 5.03 en een standaard deviatie van 0.66, met een minimum van 2.17 en een maximum van 6.

- Van Droogenbroeck, Joosten, Imberechts, & Van Damme (2010) (5de leerjaar)

De Varimax Rotation Factor Analyse genereert slechts 2 factoren met een eigenwaarde boven één, in tegenstelling tot de 4 inhoudelijke dimensies. Er wordt in dit onderzoek echter geopteerd voor de 3-factoroplossing die 95.46% van de variantie verklaart en die inhoudelijk beter interpreteerbaar is (cfr. Onderzoek 4de leerjaar Goossens et al., 2009), i.e. 1) Sfeer en Relatie met de leerkracht, 2) Structuur en Regels, en 3) Relaties tussen Kinderen.

De subschaal '*Sfeer en Relatie met de leerkracht*' kent een gemiddelde score van 4.96 (basisreferentiegroep) en 4.92 (totale proefgroep), en een standaard deviatie van 0.65, respectievelijk .66. De gemiddelde scores van de 7 items van deze subschaal ligt tussen 4.59 en 5.26, en respectievelijk 4.68 en 5.21.

De subschaal '*Structuur en Regels*' kent een gemiddelde score van 4.70 (basisreferentiegroep) en 4.75 (totale proefgroep), en een standaard deviatie van 0.96, respectievelijk .94. De spreidingen zijn voor de verschillende items eerder groot, wat wijst op verschillen tussen de geobserveerde klassen. De gemiddelde scores van de 4 items van deze subschaal ligt tussen 4.30 en 4.79, respectievelijk 4.52 en 4.89.

De subschaal '*Relatie tussen Kinderen*' kent een gemiddelde score van 4.92 (basisreferentiegroep) en 4.76 (totale proefgroep), en een standaard deviatie van 0.67, respectievelijk .69. De gemiddelde scores van de 4 items van deze subschaal ligt tussen 4.80 en 5.11, respectievelijk 4.45 en 4.99.

- Boeckx & Boonen (2009)

Wat de subschalen betreft wordt onderstaande eerst de score op basis van de globale scores weergegeven, gevolgd door deze gebaseerd op de gemiddelde itemscore.

De schaal 'Sfeer' kent een gemiddelde score van 5.44/4.88 met een standaardafwijking van 1.15/0.81

De schaal 'Relaties Kinderen' kent een gemiddelde score van 5.31/4.67 met een standaardafwijking van 0.79/0.69

De schaal 'Relaties Leerkracht' kent een gemiddelde score van 5.62/5.00 met een standaardafwijking van 0.81/0.72

De schaal 'Structuur en Regels' kent een gemiddelde score van 5.38/4.94 met een standaardafwijking van 1.41/1.03

- Buyse et al. (2009) (GOK-leerlingen)

Wat de subschalen betreft wordt onderstaande eerst de score op basis van de globale scores weergegeven, gevolgd door deze gebaseerd op de gemiddelde itemscore.

De schaal 'Sfeer' kent een gemiddelde score van 4.72/4.22 per observatie met een standaardafwijking van 0.94/0.80.

De schaal 'Relaties Kinderen' kent een gemiddelde score van 4.79/4.42 per observatie met een standaardafwijking van 0.86/0.68.

De schaal 'Relaties Leerkracht' kent een gemiddelde score van 4.60/4.15 per observatie met een standaardafwijking van 1.05/0.78.

De schaal 'Structuur en Regels' kent een gemiddelde score van 4.69/4.32 per observatie met een standaardafwijking van 0.80/1.00

Als de schaal Leerkrachtstijl samen in een factor analyse wordt meegenomen met de schaal Klasklimaat toont de analyse aan dat beide schalen laden op een zelfde factor, i.e. Stijl en Klimaat, met een proportie verklarende variantie voor de globale scores van 66% en voor de gemiddelde itemscores van .68%, en met ladingen die variëren tussen .68 en .91 voor de globale scores en tussen .72 en .90 voor de gemiddelde itemscores.

B. BETROUWBAARHEID

- Goossens et al. (2009) (4de leerjaar)

De totale schaal 'Klasklimaat' kent een zeer hoge interne consistentie ($\alpha_{TOT_KLASKLIMAAT} = .91$). Ook Alle subschalen kenen een voldoende tot hoge interne consistentie. Dit is, subschaal 'Relatie tussen de kinderen' $\alpha_{REL_KIND} = .74$, de subschaal 'Structuur en Regels' $\alpha_{STRUCT_REG} = .86$, de subschaal 'Sfeer' $\alpha_{SFEER \& REL-LK} = .88$.

- Van Droogenbroeck, Joosten, Imberechts, & Van Damme (2010) (5de leerjaar)

Alle subschalen kennen een voldoende tot hoge interne consistentie. Meer concreet:

De subschaal '*Sfeer en Relatie met Leerkracht*' kent een hoge interne consistentie, zowel in de basisreferentiegroep ($\alpha_{\text{SFEER \& REL-LK}} = .90$), als in de totale steekproef ($\alpha_{\text{SFEER \& REL-LK}} = .86$).

De subschaal '*Structuur en Regels*' kent een hoge interne consistentie, zowel in de basisreferentiegroep ($\alpha_{\text{STRUCT_REG}} = .92$), als in de totale steekproef ($\alpha_{\text{STRUCT_REG}} = .88$).

De subschaal '*Relatie met Kinderen*' kent een voldoende hoge interne consistentie, zowel in de basisreferentiegroep ($\alpha_{\text{REL-KIND}} = .0.85$), als in de totale steekproef ($\alpha_{\text{REL_KIND}} = .76$).

- Buyse et al. (2009)

De interne consistentie van de globale schaal ($\alpha_{\text{GLOB}} = .87$; $\alpha_{\text{GEM_ITEM}} = .92$) alsook van de vier subschalen ($\alpha_{\text{SFEER}} = .82$; $\alpha_{\text{REL_KIND}} = .85$; $\alpha_{\text{REL-LK}} = .70$; $\alpha_{\text{STRUCT_REG}} = .81$) is goed tot zeer goed.

Er werd voorts nagegaan of de gemiddelde scores van de drie betrokken observatoren significant van elkaar verschilden. Eén van de observatoren scoorde randsignificant lager. Echter, gezien de observatoren onderling niet verschilden in gemiddelde scores voor elk van de dimensies van klasklimaat, werd er wel verder gewerkt met deze gegevens.

- Boeckx & Boonen (2009)

De interne consistentie van de vier subschalen ($\alpha_{\text{SFEER}} = .73$; $\alpha_{\text{REL_KIND}} = .84$; $\alpha_{\text{REL-LK}} = .77$; $\alpha_{\text{STRUCT_REG}} = .90$) is voldoende tot zeer goed.

De gemiddelde scores van de algemene items van de observaties over de verschillende klassen heen door twee observatoren werden met elkaar vergeleken. Er werden geen significante verschillen vastgesteld in de gemiddelden en dit was het geval voor alle subschalen van de Checklist Klasklimaat. Bovendien werd naast de algemene items ook de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid onderzocht wanneer de gemiddelde scores per subschaal opgenomen werden in de analyses. Hier zien we slechts minimale verschillen tussen de toegekende scores van beide observatoren. De scores van de twee observatoren verschillen niet meer dan 0.33 punt van elkaar, dewelke niet significant bleken.

C. VALIDITEIT

- Goossens et al. (2009) (4de leerjaar)

Algemeen: De subschalen correleren allen onderling significant, i.e. ($r_{\text{SFEER_REL_KIND_LK \& REL_KIND}} = .52$; $r_{\text{SFEER_REL_KIND_LK \& STRUCT_REG}} = .62$; $r_{\text{REL_KIND \& REL_KIND_LK}} = .61$) De correlatie tussen de score voor de subschaal '*Relaties tussen kinderen*' en de globale score is .83 en significant op het .01-niveau. De correlatie tussen de score voor de subschaal '*Structuur en regels*' en de globale score is .91 en significant op het .01-niveau. De correlatie tussen de score voor de subschaal '*Sfeer en Relatie met Leerkracht*' en de globale score is onbekend.

- Van Droogenbroeck, Joosten, Imberechts, & Van Damme (2010) (5de leerjaar)

Algemeen: De twee subschalen vooropgesteld in dit onderzoek 'Relatie met Kinderen & Structuur' en 'Sfeer & Relatie met Leerkracht' correleren onderling significant positief ($r=.60$).

Predictieve validiteit: De subschaal 'Sfeer en Relatie met Leerkracht' correleerde significant positief met de betrokkenheid van leerlingen (.62).

- Buyse et al. (2009)

Algemeen: In dit onderzoek werd vastgesteld dat de subdimensies sfeer, relaties tussen kinderen onderling, relaties tussen kinderen en leerkracht en structuur & regels onderling sterk samenhangen, zowel wat betreft de globale scores ($r_{\text{SFEER_REL_KIND}}=.76$; $r_{\text{SFEER_REL_KIND_LK}}=.78$; $r_{\text{SFEER_STRUCT_REG}}=.59$; $r_{\text{REL_KIND_REL_KIND_LK}}=.67$; $r_{\text{REL_KIND_STRUCT_REG}}=.49$; $r_{\text{REL_KIND_LK_STRUCT_REG}}=.53$) als wat betreft de gemiddelde itemscores ($r_{\text{SFEER_REL_KIND}}=.69$; $r_{\text{SFEER_REL_KIND_LK}}=.80$; $r_{\text{SFEER_STRUCT_REG}}=.69$; $r_{\text{REL_KIND_REL_KIND_LK}}=.64$; $r_{\text{REL_KIND_STRUCT_REG}}=.55$; $r_{\text{REL_KIND_LK_STRUCT_REG}}=.55$). Ook de globale scores en gemiddelde itemscores betreffende eenzelfde dimensie hangen zoals te verwachten sterk samen ($R_{\text{SFEER}} = 0.89$; $R_{\text{REL_KIND}} = 0.86$; $R_{\text{REL_KIND_LK}} = 0.89$; $R_{\text{STRUCT_REG}} = 0.93$, $p < .001$)

Predictieve validiteit: Het klasklimaat was geen goede voorspeller van het individuele welbevinden van de leerlingen. Klasklimaat bleek bovendien ook geen voorspeller van de betrokkenheid in dit onderzoek. Tot slot bleken ook de competenties van leerlingen (output) niet voorspeld te kunnen worden door het klimaat in de klas. Een effect van de subschaal 'Sfeer' wordt enkel gevonden indien de gemiddelde scores van de Checklist Klasklimaat in de analyses opgenomen worden

- Boeckx & Boonen (2009)

Algemeen: Alle subschalen hingen op een significante manier samen, i.e. zowel wat de gemiddelde scores betreft ($r_{\text{SFEER_REL_KIND}}=.87$; $r_{\text{SFEER_REL_KIND_LK}}=.90$; $r_{\text{SFEER_STRUCT_REG}}=.73$; $r_{\text{REL_KIND_REL_KIND_LK}}=.75$; $r_{\text{REL_KIND_STRUCT_REG}}=.64$; $r_{\text{REL_KIND_LK_STRUCT_REG}}=.70$), als wat de algemene scores betreft ($r_{\text{SFEER_REL_KIND}}=.72$; $r_{\text{SFEER_REL_KIND_LK}}=.83$; $r_{\text{SFEER_STRUCT_REG}}=.63$; $r_{\text{REL_KIND_REL_KIND_LK}}=.51$; $r_{\text{REL_KIND_STRUCT_REG}}=.55$; $r_{\text{REL_KIND_LK_STRUCT_REG}}=.54$). Bovendien blijkt het algemene item een goede indicator te zijn voor de scores op de afzonderlijke items, daar de correlaties tussen de algemene scores en de gemiddelde scores significant en hoog scoren, i.e. $r_{\text{SFEER}}=.92$; $r_{\text{REL_KIND}}=.87$; $r_{\text{REL_KIND_LK}}=.91$; $r_{\text{STRUCT_REG}}=.95$.

Predictieve validiteit: Het klasklimaat bleek geen goede voorspeller van het individuele welbevinden van de leerlingen. In dit onderzoek bleek wel dat twee subschalen van de Checklist Klasklimaat een goede voorspeller waren voor de betrokkenheid van leerlingen, namelijk de subschalen 'Relaties tussen kinderen' en 'Sfeer'. Van de total variantie in betrokkenheid wordt 5% (op basis van gemiddelde scores) en 2% (op basis van algemene scores) door klasklimaat bepaald (indien alle subschalen worden opgenomen).

Convergente validiteit: Correlaties werden onderzocht tussen de subschalen van de Checklist Klasklimaat en de subschalen van de CLASS (Classroom Assessment Scoring System). Vanuit de theorie kon er een opdeling gemaakt worden in twee grote domeinen, enerzijds de subschalen die meer peilen naar de sociaal-emotionele omgeving en anderzijds de subschalen die gaan over de organisatie van de klas. De subschalen 'Sfeer', 'Relaties tussen kinderen' en 'Relatie met de leerkracht' van de Checklist Klasklimaat en de subschalen 'Positief klimaat', 'Negatief klimaat' en 'Sensitiviteit van de leerkracht' van de CLASS behoren tot het eerste domein. De subschaal 'Structuur en regels' van Checklist Klasklimaat en de subschalen 'Gedragscontrole', 'Productiviteit' en 'Afwisselende leervormen' van de CLASS horen thuis in het tweede domein. Voor het eerste domein, sociaal-emotionele

omgeving, vinden Boeckx & Boonen (2009) enkele correlaties die de hypothese kunnen bevestigen. De verwachte correlatie met 'Sensitiviteit van de leerkracht' wordt echter enkel gevonden met de subschaal 'Relatie met de leerkracht' en niet met de twee andere subschalen die behoren tot het domein. Voor het tweede domein, organisatiekenmerken, vinden ze enkel een significante correlatie met 'Gedragcontrole' en niet met de andere twee subschalen van de CLASS. Verder vinden Boeckx & Boonen (2009) dat wanneer ze de gemiddelde scores gebruiken, er meerdere significante correlaties gevonden worden met de subschalen van de CLASS dan wanneer ze algemene scores gebruiken. Daarnaast zien Boeckx & Boonen (2009) ook samenhangen tussen de subschalen van de CLASS die de klasorganisatie in kaart brengen en de subschaal 'sfeer'. Hieruit blijkt dus dat de sfeer mee bepaald wordt door de organisatorische aspecten. De correlaties tussen de subschalen van de Checklist Klasklimaat onderling bevestigden deze bevinding. Daaruit blijkt immers dat de subschaal 'Structuur en regels' op een significante wijze samenhangt met de subschalen die peilen naar de sociaal-emotionele omgeving.

- Goossens & Verschueren (2008)

Algemeen: Alle subschalen hingen op een significante manier samen, maar de correlaties tussen de eerste drie subschalen waren het hoogst, i.e. $r_{\text{SFEER_REL_LK_REL_KIND}}=.61$; $r_{\text{REL_KIND_STRUCT_REG}}=.52$; $r_{\text{STRUCT_REG_REL_LK}}=.62$.

VI. LITERATUUR

Boeckx, K., & Boonen, I. (2009). Klasklimaat Onderzoek naar de betrouwbaarheid en de validiteit van de Checklist Klasklimaat. Ongepubliceerde masterthesis.

Buyse, E., Laevers, F., Snoeck, G., Bertrands, E., Declercq, B., Van Gorp, K., Verheyden, L., & Blaton, L. (2009). *Fundamenteel diepte-onderzoek naar krachtige GOK-leeromgevingen. Onderzoeksluik 'Betrokkenheid en welbevinden'* [Eindrapport]

Goossens, E., Moens, L., Van Droogenbroeck, I., Verschueren, J., Smits, D., Van Opstal, M., Maes, F., D'Haenens, E., & Van Damme, J. (2009). *Longitudinaal onderzoek in het basisonderwijs Observaties vierde leerjaar: instrumentontwikkeling en basisrapportage (schooljaar 2006-2007)*. Steunpunt SSL.

Goossens, E., & Verschueren, J. (2008). *Observatie van onderwijsgedrag in het vierde leerjaar van de basisschool: Kenmerken van goed onderwijs* (Inhoudelijk verslag). Mechelen: Katholieke Hogeschool Mechelen, departement Verpleegkunde en Lerarenopleiding.

Van Droogenbroeck, I., Joosten, R., Imberechts, H., & Van Damme, J. (2010). *Longitudinaal onderzoek in het basisonderwijs Observaties vijfde leerjaar: instrumentontwikkeling en basisrapportage (schooljaar 2007-2008)*. Steunpunt SSL.

Van Heddegem, I., Gadeyne, E., Vandenberghe, N., Laevers, F., & Van Damme, J. (2004). *Longitudinaal onderzoek in het basisonderwijs. Observatie-instrument schooljaar 2002-2003*. Steunpunt SSL.

VII. PROJECTEN

- GOK PROJECT
- SIBO PROJECT